

GERDA VAN WAGENINGEN

Als het eiland onder
water komt te staan, is
niets meer veilig, ook de
statige hoeve niet

Water rond
Dostie

Roman

WATER ROND DOSTIE

Van Gerda van Wageningen verscheen onlangs ook

Dostie (Schouwen-trilogie, deel 1)

Rumoer op Dostie (Schouwen-trilogie, deel 2)

Hoeve Sofie (Vlastrilogie, deel 1)

De vlasfabriek (Vlastrilogie, deel 2)

Bloeiend vlas (Vlastrilogie, deel 3)

Gerda van Wageningen

Water rond Dostie

Schouwen-trilogie deel 3

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789401909495
ISBN e-book 9789401909501
NUR 344

© 2017 Uitgeverij Zomer & Keuning
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

www.romanserie.nl
www.gerdavanwageningen.nl

Alle rechten voorbehouden

Prachtig! Met een glimlach keek Anneke van der Velde in de spiegel die in haar slaapkamer op Dostie hing. Niemand zou zeggen dat de witte bruidsjaпон die ze droeg, niet nieuw was. Natuurlijk, er was schaarste en bijna alles was op de bon, maar vandaag was het haar trouwdag en ze droeg een witte bruidsjaпон. De zus van haar moeder, tante Marina, had haar eigen trouwjaпон die al vele jaren in de kast had gehangen, zodanig veranderd dat niemand zag dat de jurk al eerder was gedragen.

Anneke slaakte een diepe zucht van geluk. Langs de hals waren bloemen geborduurd, gemaakt uit kant van in onbruik geraakte krullenmutsen, de kanten mutsen die vroeger door boerinnen werden gedragen. Op Dostie waren gedurende al die jaren enkele daarvan bewaard gebleven, die ooit nog gedragen waren door haar grootmoeder en zelfs nog door haar overgrootmoeder. Nu sierden enkele stukken van dat vroeger zo kostbare kant haar trouwjaпон. De handschoenen waren van tante Tineke, de witte schoenen ook, al waren ze een beetje te klein. Oom Leen had er heel knap de tenen uit gesneden, zodat het net leek of het zo hoorde en nu knelde de schoen niet langer zo bij de tenen. Ze kon meer dan tevreden zijn met het resultaat.

Beneden verzamelde de familie zich inmiddels. Nog even, dan zou Jan komen en... Haar glimlach werd breder. Nog even en ze was een getrouwde vrouw. Ze zou vanavond met haar man meegaan naar zijn boerderij in Noordgouwe en natuurlijk heel erg gelukkig worden in haar nieuwe leven. Tenminste, als de oorlog eindelijk eens voorbij zou zijn, al zag het daar nog niet naar uit.

Het was september 1943. Ook op Dostie waren de gevolgen van de oorlog elke dag voelbaar. Haar vader was niet opgepakt en hoefde ook niet onder te duiken. Boeren waren nodig om het land te bewerken en voedsel te produceren, want de Duitse bezetter had vele soldaten te voeden. Zelfs haar broer Joost, eenentwintig alweer, had tot nog toe niet

heel erg op hoeven passen, aangezien hij nodig was op de boerderij van zijn vader. Maar bij Fred, haar oudere broer, lag dat anders. Hij kon er vandaag dan ook niet bij zijn omdat hij ondergedoken zat. Als oudste zoon had Fred eigenlijk vader op moeten volgen als boer, maar Fred was eigenwijs geweest en had zijn eigen weg gekozen. Als kind had hij altijd al met zijn neus in de boeken gezeten, tot afschuw van zijn ouders overigens. Want wat moest een boerenzoon met boekenwijsheid? Fred was onderwijzer geworden, in hun eigen dorp. Of hij in Zierikzee ondergedoken zat of ergens anders, dat wisten zelfs zij niet. Zijn vrouw Coby hielp tante Marina in de winkel en logeerde soms bij haar. Het huis in het dorp waar ooit haar grootouders hadden gewoond, en later oom Johan en tante Trui, was nooit verkocht en na hun dood een aantal jaren verhuurd geweest. Fred was er gaan wonen nadat hij kort voor het uitbreken van de oorlog met Coby was getrouwd. Coby hoopte dat ze er na de oorlog samen met Fred kon blijven wonen.

De deur van de kamer ging open en haar moeder keek om de hoek. ‘Klaar? Jan zal zo wel komen, hij is blijkbaar een beetje verlaat. We sturen hem meteen naar boven, hoor. Zijn ouders zijn er ook nog niet. Joost staat al op de uitkijk. Maar wat zie je er prachtig uit.’ Sonja kreeg het te kwaad toen ze naar haar dochter keek. ‘Je bent zo mooi en nu vlieg je uit. Ik zal je missen hier, lieverd, maar ik ben tegelijk zo blij dat je na vandaag voorgoed bij Jan zult horen. Hij is een goede man voor je en zijn boerderij doet zeker niet onder voor Dostie.’

Moeder en dochter omarmden elkaar, beiden met een paar tranen in de ogen die ze dapper probeerden tegen te houden. Als nuchtere Zeeuwse boerenmensen waren ze nu eenmaal niet gewoon om gevoelens en emoties zo vrijelijk te tonen.

‘Er komt iemand op een fiets,’ klonk het van buiten door het openstaande raam.

‘Ik moet gaan.’ Sonja lachte en ze droogde de ontsnapte traan van ontroering die over haar wang liep. ‘Tot zo. Jan zal er nu wel snel zijn.’

Anneke knikte en slaakte een zucht. Van de zenuwen

moest ze nodig plassen, maar ze kon niet naar beneden gaan en moest het dus nog maar even ophouden. Met een trouwjapon aan op een po plassen, zoals ze dat hierboven gewoon waren als ze 's nachts hoge nood kregen, dat ging wat lastig. Daar durfde ze zich niet aan te wagen.

Ze hoorde gemurmel van stemmen. Er sloeg een deur dicht met een harde klap, maar het bleef vooralsnog ijselijk stil. Ze keek op haar horloge. Twintig minuten! Jan had hier al lang en breed moeten zijn, hij was nu echt veel te laat. Zouden de Duitsers zelfs op haar trouwdag roet in het eten gooien? Ze beet op haar lip, maar ze kon niets doen. Ze kon niet naar beneden gaan voor haar aanstaande man haar in haar trouwjapon had gezien. Een dergelijk intiem moment tussen man en vrouw moest samen worden gedeeld, vond ze. Maar waar bleef hij toch?

Eindelijk! Voetstappen op de trap deden haar hart sneller slaan en ze opende de deur al, ongeduldig om zich door haar geliefde Jan te laten bewonderen en omhelzen, maar meteen verscheen er een vraag in haar ogen.

Het was Jan niet. Het was haar vader en zijn gezicht stond zo strak zoals hij alleen keek als de Duitsers weer eens op Dostie binnenvielen, omdat ze dachten dat Fred hier wel verstoppt moest zitten en ze vergeefs naar hem zochten.

‘De moffen?’ vroeg ze geschrokken.

Arjaan van der Velde staarde zijn enige dochter hulpeloos aan, eer hij in staat was langzaam zijn hoofd te schudden. Hij stak haar een brief toe. ‘Hij komt niet, Anneke. Lees maar.’

Ze staarde wezenloos naar de brief en toen weer naar haar vader. Ook haar moeder kwam nu naar boven. ‘Hoe bedoel je, hij komt niet? Is hij ziek? Is er gevaar?’

‘Lees maar.’

Ineens had ze het gevoel alsof de grond onder haar voeten bewoog. Ze deed een stap achteruit en sloot de deur. Ze ging op haar bed zitten en staarde naar de enveloppe die haar vader haar had gegeven. Ze hoorde haar ouders opgewonden met elkaar praten achter de deur. Ze hoorde beneden opnieuw deuren slaan. Ze zag zelfs hoe oom Leen en tante Tineke

samen met Coby, hun enige kind, gearmd en met bezorgde gezichten de weg op wandelden. Blijkbaar gingen ze terug naar hun huis, verderop aan de weg in de richting van Moriaanshoofd.

Ineens drong het tot haar door. Er was iets gebeurd, haar huwelijk ging niet door! Er zou vandaag niet getrouwd worden. Ze ging dus ook niet later vandaag met Jan mee naar zijn boerderij om daar de rest van haar leven te gaan wonen en om daar in de toekomst, als God hun die geven wilde, zijn kinderen te krijgen. Ze zuchtte verbijsterd. Er moest een logische verklaring voor zijn en die stond natuurlijk in dit briefje. Ze trok een speld uit haar haren en ritste daarmee de dichtgeplakte enveloppe open. Het handschrift was ontegenzeggelijk van Jan. En nog voor ze kon denken dat hij had geschreven waarom hun huwelijk uitgesteld moest worden, besefte ze ineens dat het veel erger was.

Het spijt me, Annie, maar ik kan het niet door laten gaan. Er heerste al langer twijfel in mijn hart, maar nu weet ik het zeker. Ik kan niet met je trouwen. Hoewel de letters vlekkerig werden door haar tranen die ook een waas voor haar ogen brachten, las ze dapper verder. *Mijn liefde is niet groot genoeg voor een heel leven.*

Het raakte haar recht in haar hart, als een wrede dolkstoot. Hij hield niet genoeg van haar? Hij had haar op haar trouwdag laten staan! Jan hield niet voldoende van haar! Ongemerkt had ze de vlekkerig geworden brief verfrommeld en in een hoek gesmeten. Ze ging op zoek naar een zakdoek, ze ging...

De deur ging op een kier open. ‘Anneke, wat verschrikkelijk!’ Nauwelijks een tel later waren de armen van haar moeder om haar heen. Moe huilde net zo hard als zichzelf. ‘Hoe kan hij dat nou doen?’

‘Wisten jullie het dan al?’ hakkelde Anneke verbijsterd.

‘Hun buurman kwam de brief brengen. Hij zei alleen: “Het huwelijk gaat niet door. Jan is vertrokken.” Meer niet, maar we wisten genoeg.’

‘Is hij dan opgepakt?’

Sonja schudde haar hoofd. ‘Nee, net als je vader en Joost hoeft hij daar niet bang voor te zijn. Nog niet, tenminste.’

‘Hij houdt niet genoeg van me voor een heel leven, schrijft hij,’ mompelde Anneke verbaasd, verontwaardigd en verslagen tegelijk.

Sonja moest zich inspannen om de woorden die Anneke over haar strakke lippen perste te kunnen verstaan. Ze had er geen antwoord op. Ze kon niets anders doen dan haar dochter weer in de armen nemen en laten huilen, net zolang als dat nodig was. Maar toen Anneke eindelijk rustiger werd, hielp Sonja haar zwiggend de trouwjapon weer uit te trekken. Ze nam die mee naar beneden.

Even later hoorde Anneke nog meer deuren slaan. Ze trok haar doordeweekse goed aan. Ze plensde water uit de lampetkan in haar gezicht en pakte de po uit het nachtkastje. Ze schaamde zich om naar beneden te gaan en mensen onder ogen te komen, maar ze moest wel. Ze kon maar beter meteen doorzetten, het onvermijdelijke zo moedig mogelijk doorstaan.

Haar vader klopte op de deur en kwam toen haar kamer binnen. ‘We hebben iedereen weggestuurd. Alleen wij zijn er nog, en Joost natuurlijk. Zelfs de knechten zijn weggestuurd. Kom maar naar beneden. Moe maakt verse koffie voor je. En je moet iets eten, vanmorgen kon je nauwelijks iets door je keel krijgen.’

‘Ik was zo blij,’ verzuchtte Anneke, ‘zo gelukkig. Ik houd, hield, zo veel van Jan en...’

‘Kom maar mee, meisje. Huil maar rustig. Je moet misschien maar een poosje naar oom Anton en tante Sjaan gaan. Dan kun je het ergste verdriet verwerken voor je iedereen weer onder ogen komt. Je moeder kan je wel wegbrengen. Kom nu eerst maar mee naar beneden.’

Even later zat ze met een bleek gezicht aan de keukentafel. De hete koffie brandde in haar mond, maar eten lukte haar nog steeds niet, hoezeer haar moeder er ook op aandrong dat ze tenminste een hapje van de cake zou nemen. Cake, die bedoeld was voor na... Ze werd misselijk bij de gedachte.

Ten slotte vulde vader een klein glaasje met cognac, waar moe een schepje suiker doorheen roerde. 'Drink dit maar op,' drong haar moeder aan, 'dat zal je goeddoen. Het is een afschuwelijke schok, voor ons allemaal.'

'Ik draai die Jan zijn nek om!' mompelde Arjaan in machteloze woede.

'Dat lost ook niets op, vader,' verzuchtte Anneke. 'Jullie hebben gelijk, het is bijna ondraaglijk om iedereen na vandaag onder ogen te moeten komen, maar dat doe ik wel!' Ze nam een slok koffie, goot de cognac in één teug in haar keelgat, hoestte en rechtte onwillekeurig haar rug. 'Maar ik doe het wel!' zei ze weer. 'Ik ben voor niemand bang! Ik heb niets verkeerd gedaan en hoef me nergens voor te schamen. En niemand zal mij als een bange hond weg zien kruipen! Ik ga niet naar oom en tante toe, ik blijf hier.'

De gewoonlijk zo zachtmoedige Anneke van der Velde kreeg ineens een vastberaden trek om haar mond. 'En jullie kunnen mij daarbij helpen. Ja, Joost, jij ook. We gaan gewoon door met ons leven, alsof er nooit sprake is geweest van een huwelijk.'

Ze lag in bed. Haar eigen bed op Dostie, in de kamer die altijd al van haar was geweest en dat dus voorlopig zou blijven. Ze zou nooit slapen in het bed op die andere boerderij, het bed dat Jan zo mooi had opgeknapt en dat gisteren helemaal klaar was geweest voor de grote dag.

De familie was afgedropen. Het nieuws ging ongetwijfeld als een razend vuurtje rond en sommige mensen zouden zich over haar tegenslag verkneukelen. Zulke mensen had je immers altijd! O, het leek ineens onmogelijk om hier te blijven en net te doen alsof het morgen een dag als alle andere zou worden.

Die hele nacht sliep Anneke niet doordat ze heen en weer werd geslingerd door pijn en verdriet, nu ze in de steek was gelaten door de man van wie ze hield en met wie ze al twee jaar verloofd was geweest. Tegelijkertijd wilde ze niemand tonen hoe diep ze was gekwetst en hoeveel pijn ze diep van-

binnen voelde, en doen alsof er niets bijzonders aan de hand was! Maar hoe meer ze er die lange nacht over nadacht, hoe meer ze beseftte dat ze dat niet erg lang vol zou kunnen houden.

Ten slotte besloot ze dat ze de komende dagen hier zou blijven, dat ze zondag trots en rechtop in de kerk zou zitten en zich aan laten spreken zodat ze het ergste maar achter de rug had, en dan zou ze het liefst naar tante Marina gaan. Niet helemaal naar haar oom en tante in Zeeuws-Vlaanderen, zeker niet in deze oorlogstijd waarin alles zo onzeker was geworden. Tante Marina was de jongere zus van haar moeder en ze had een naaiatelier in de stad. Weliswaar moest ze tegenwoordig tegen haar zin naaien voor de vrouwen van NSB'ers, om haar hoofd boven water te houden, nu ook oom Jeroen ondergedoken zat, net als hun Fred. Niemand wist waar die twee mannen waren. Dat leek veiliger. Wie niets wist kon immers ook niets verraden, zelfs niet onbewust.

De volgende morgen stond ze geradbraakt op, en vroeger dan gewoonlijk was ze in de stal te vinden waar ze alvast in haar eentje was begonnen met melken. Niets hielp immers beter tegen verdriet en zorgen dan hard werken.

Toen Sonja een uurtje later ook de stal binnenkwam, keek die verbaasd op. 'Wat doe je hier al zo vroeg? Je hoeft vandaag echt niet te werken, hoor.'

'Hard werken is het beste medicijn,' reageerde Anneke een beetje verbeterd. 'Als een mens niets doet, blijven de gedachten maar malen.'

Sonja knikte en wist zichtbaar niet goed wat ze moest zeggen. Zwijgend werkten moeder en dochter samen, en even later bij het ontbijt zette Sonja stilletjes een vers gekookt eitje bij Anneke neer, wat ze anders alleen op zondagmorgen bij het ontbijt kregen.

En of Anneke het wilde of niet, vanmorgen had ze trek en at ze meer dan gewoonlijk. Toen Arjaan na het ontbijt uit de bijbel had voorgelezen en als gebruikelijk wilde danken, wilde ze iets zeggen. 'Ik blijf tot maandag hier, heb ik beslo-

ten. Zondag ga ik net als altijd met jullie mee naar de kerk, want dan heb ik het ergste maar meteen achter de rug. Maar daarna wil ik graag een poosje naar de stad. Nee, vader, ik ga liever niet naar oom Anton en tante Sjaan, maar ik wil wel graag een poosje bij tante Marina blijven.'

'Ook daar zul je mensen van hier tegenkomen,' wierp Sonja tegen.

'Ja moe, maar weglopen heeft geen zin, een mens moet zijn verdriet toch onder ogen zien.'

'Ik kan Jan zijn nek wel omdraaien!' bromde Arjaan en hij balde machteloos een vuist.

'We hebben er geen idee van waarom hij niet eerder heeft gezegd dat hij niet meer van mij hield,' zei Anneke moeilijk, 'maar het was beter geweest als hij dat wel had gedaan en daarmee niet had gewacht tot het allerlaatste moment. Dat neem ik hem wel kwalijk, ja.'

'Het is laf,' zei haar moeder en de jongere vrouw kon het niet ontkennen.

Het viel die zondagmorgen niet mee. Als mensen wegkeken omdat ze niet wisten wat ze moesten zeggen, kon Anneke dat wel begrijpen. Als mensen onhandig en verlegen opmerkten dat ze maar beter geen verdriet moest hebben om zo'n onbetrouwbare kerel, knikte ze slechts. Moeilijker was het als mensen, hoe goedbedoeld ook, zeiden dat het zo verschrikkelijk was. Dan voelde ze die verraderlijke prop in haar keel en kon ze niets zeggen, zelfs al zou ze dat willen. Het enige goede was dat hij in een ander dorp kerkte. Menigmaal prikten de tranen in haar ogen, maar ze hield het vol en merkte dat er ook mensen waren die daar bewondering voor hadden.

Maar meteen die maandagmorgen spande ze kort na de koffie een paard voor de oude tilbury om naar de stad te gaan. De was moest maar een keertje overgeslagen worden, al was het honderd keer maandag en dus wasdag. Ze ging samen met haar moeder naar Zierikzee. De nutteloze witte japon was door haar moeder zorgvuldig in de bruine koffer gevouwen en opgeborgen, de enige koffer die ze op Dostie hadden.

Boerenmensen gingen eigenlijk nooit op reis, tenminste niet voor meerdere dagen tegelijkertijd.

Joost en zij hadden voor de oorlog fietsen gehad en hun vader een motorfiets, maar die waren allemaal uit elkaar gehaald en zorgvuldig verstopt, want de Duitsers pikten alles in wat ze gebruiken konden. Gelukkig waren er op boerderijen en als Dostie veel plekken waar dingen verborgen konden worden.

Dat gebeurde dan ook. Een bepaald gedeelte van de oogst mocht een boer houden om van te leven, maar de rest moest afgegeven worden aan de bezetter. Er waren controleurs aangesteld die in de gaten moesten houden of dat ook daadwerkelijk gebeurde, maar de boerenbevolking was slim en de bezetter werd dwarsgezet waar het maar kon. Ook Arjaan hield meer achter dan was toegestaan, net als de meeste boeren dat deden. Niemand sprak daarover, want je wist nooit helemaal zeker wie er in deze tijd nog wel te vertrouwen was. Er waren NSB'ers, maar ook mensen die dat niet waren en die uit eigenbelang toch collaboreerden met de Duitsers. Dus was voorzichtigheid altijd geboden.

Maar zonder dat iemand erover sprak, wist iedereen dat er als er in plaats van één keer twee keer gefloten werd door de stoomtram als die een dorp binnenreed, er controleurs meereden. Dan hadden de mensen tijd genoeg om datgene wat maar beter niet gevonden kon worden, zorgvuldig weg te bergen. Ook eventuele onderduikers konden zich dan bijtijds verstoppen. Nu ander vervoer zeldzaam was geworden, deed de oude tilbury van de familie weer net als vroeger dienst. Paarden waren immers nodig voor de landbouw. De Duitsers vorderden paarden soms wel, maar zonder paarden kon een boer niet ploegen, maaien, of de oogst binnenhalen.

Ze zwegen beiden tijdens de rit. In de stad stalden ze paard en wagen bij een ouder echtpaar van wie ze zeker wisten dat die niet met de Duitsers heulden en niet veel later zaten ze bij tante Marina aan tafel. Coby kwam er ook bij zitten.

Tante Marina keek bezorgd. 'Natuurlijk mag je een poosje

bij mij wonen. Zolang je maar wilt zelfs.'

Anneke knikte naar de koffer. 'We hebben uw trouwjurk maar weer meegenomen, tante Marina. Voor mij heeft die geen nut meer, maar misschien is een ander er op een dag gelukkiger mee.' Haar stem sloeg even over en ze zag hoe haar moeder en tante een blik van medelijden wisselden. Meteen rechtte ze haar rug. Ze wilde geen medelijden! Ze zou deze tegenslag in haar leven moedig doorstaan en op een dag kunnen vaststellen dat het niet langer meer pijn deed.

Moeder en tante praatten inmiddels over de distributiebonnen, want die gaven veel gedoe. Elk huishouden moest er goed op letten dat de bonnen op de juiste tijd werden ingeleverd, anders kregen ze bepaalde levensmiddelen niet. Dat vergde veel oplettendheid van de huisvrouwen. Ook voor de winkeliers was het lastig, want als die de administratie niet goed op orde hielden, kon het zomaar gebeuren dat ze te weinig voorraad geleverd kregen. De bonnen bestonden nu al een paar jaar, vanaf 1939, dus zelfs al van voor het uitbreken van de oorlog. De Duitse bezetter had het systeem zonder meer overgenomen.

'Het zijn zware tijden,' concludeerde tante Marina dan ook zorgelijk. 'We moeten elkaar allemaal helpen. Je kunt jufvrouw Doortje wel helpen in de winkel, Anneke, of anders het een of ander doen in het huishouden hier, maar dat doet Coby al. Nu hun vader er niet is, is het druk met drie opgroeiende zoons. Ik mis Jeroen enorm.' Tante zuchtte gelaten. 'Hij zorgde altijd voor rust in huis en hield de administratie van de zaak altijd nauwkeurig bij, terwijl mij dat heel veel moeite kost.'

'En ik mis Fred.' Coby zuchtte en streek met haar handen over haar buik. 'Hij weet zelfs nog niet... We krijgen eindelijk een kind, moe.' Coby keek haar schoonmoeder trouwhartig aan. 'We hebben er een paar jaar op moeten wachten. Maar we treffen elkaar zo nu en dan en...' Ze bloosde verlegen.

'Wanneer komt het?' vroeg Sonja blij verrast, want dat betekende immers dat ze eindelijk grootmoeder zou worden.

Ze had hier al een hele poos tevergeefs op gewacht, en ze hoorde niet tot de vrouwen die meteen vonden dat ze als oma als stokoud werden beschouwd.

‘Februari.’ Coby glimlachte. ‘Aan de ene kant ben ik er verschrikkelijk blij mee, maar aan de andere kant... Alles is zo onzeker in deze tijd, en Fred... Net als tante mis ik mijn man ontzettend.’

‘Fred is al een tijd weg. Ik mis hem ook,’ gaf de oudste van de drie vrouwen eerlijk toe. Natuurlijk miste ze haar oudste zoon!

‘Hij was zo nu en dan een paar dagen hier,’ gaf tante Marina toe. ‘Anders had Coby natuurlijk niet zwanger kunnen worden. Ze sliepen dan samen op de zolder. Tot het voor Jeroen en hem te gevaarlijk werd, omdat er altijd mensen zijn die iets opmerken en die kletsen. Er komen hier veel mensen over de vloer, en wie nog wat te besteden heeft voor kleren, is vaak...’ Marina zuchtte. ‘Wel, dat zijn helaas vaak mensen die goed met de bezetter kunnen opschieten. Ik zou hun klandizie liever weigeren, maar ik moet toch zorgen dat er eten op tafel blijft komen voor iedereen hier en...’ Ze zuchtte opnieuw.

‘Wij moeten ook bijna alles afstaan aan de moffen.’ Sonja knikte begrijpend. ‘Dat willen we ook liever niet, maar het moet wel. Dat is ook een soort samenwerking, zou je kunnen zeggen.’

‘Er wordt noodgedwongen vaker voor de Duitsers gewerkt, ondanks alles, door veel mensen die klem zitten,’ zei Anneke. ‘Ik wil niet wegkruipen op Dostie, tante, maar ik heb tijd nodig... om het te verwerken. Daarom zou ik graag een poosje hier blijven. Misschien kan ik u met de administratie helpen.’

‘Dat zou fijn zijn en ik begrijp je wel,’ zei tante Marina troostend.

‘Wat gaat u nu doen met mijn bruidsjaпон?’ vroeg Anneke zich toen hardop af.

‘Die berg ik zorgvuldig op,’ antwoordde haar tante rustig. ‘De stof is nu eenmaal te kostbaar om weg te gooien. Jij hoeft

de japon echter nooit meer te zien, maak je daar maar geen zorgen om.'

Anneke knikte en zweeg weer, vanwege haar tranen die zo hoog zaten. Maar niemand vond dat erg. Integendeel, besepte ze inmiddels. Ze vonden haar moedig en misschien was ze dat ook of leek dat zo aan de buitenkant. Wie kende immers de gedachten die haar 's nachts uit haar slaap hielden en die haar kwelden als niemand het opmerkte?

Waar was Jan inmiddels? Ze durfde het niemand te vragen. Was er soms een ander in het spel? Ook dat wist ze niet. Ze wist niets en wist ook niet of dat misschien juist beter was. Maar haar leven was kapotgemaakt en niemand, zelfs haar ouders niet, mocht weten hoeveel verdriet ze daarvan had.

‘Maakt niet uit, juffrouw Van der Velde, dat doe ik wel.’

Anneke keek het behulpzame meisje onzeker aan. ‘Dank je, Hannie.’

Het rossig-blonde krulhaar danste om het hoofd van het glimlachende meisje. ‘U bent zo gespannen, maar dat is nergens voor nodig. En dat u zich schaamt, is al helemaal niet nodig.’

Anneke zuchtte en ging weer zitten, terwijl het meisje een paar gevallen spelden opraapte.

Hannie legde ze weer op de grote naaitafel in het atelier van tante Marina aan de Melkmarkt in Zierikzee. ‘Als iemand zich moet schamen, ben ik dat eerder dan u.’ Het klonk rustig. De grijsgroene ogen van het meisje keken echter onverstoorbaar vrolijk naar Anneke.

Het was inmiddels begin oktober. Ze was alweer twee weken bij tante Marina en haar drie kinderen in huis en ze maakte zich zo nuttig mogelijk, bij voorkeur in het atelier, waar haar tante de scepter zwaaide. De assistente van het eerste uur, juffrouw Doortje Goemans, nam de winkel voor haar rekening en hielp de klanten met patronen kiezen. Coby had intussen het grootste deel van het huishouden op zich genomen in haar verlangen zich nuttig te maken. De zoons van oom en tante gingen nog naar school.

Anneke mocht onder tantes toezicht een zoom in een japon rijgen die nog gepast moest worden. Maar eigenlijk was ze hier overbodig, dat voelde ze haarfijn aan. Tante Marina had haar zaakjes verder immers goed op orde. Alleen de boekhouding wilde Anneke graag leren doen, omdat tante daar zo’n hekel aan had.

Goed, oom Jeroen was er niet, die zat op een onbekende plek ondergedoken en hopelijk samen met haar broer Fred, maar zelfs dat wisten ze niet zeker. Tante had gelukkig voldoende opdrachten om samen met haar gezin van te kunnen leven. Voordat de oorlog begon, was ze in het gelukkige bezit geweest van een ruime voorraad stoffen. Ook had ze, zodra

de angst voor de oorlog de kop had opgestoken, nog snel extra voorraden ingekocht. Zodoende kon ze opdrachten aannemen van mensen die ze eigenlijk het liefst met de nek zou aankijken, maar ja, veel keus had ze niet.

Hannie van Strien was ongeveer een jaar geleden als spel­den­meisje aangenomen. Hoofdzakelijk omdat tante Marina vroeger met de moeder van Hannie bevriend was geweest en de twee nu in armoede in een bouwvallig huisje aan de rand van de stad woonden. Hannies moeder Annet had last van reuma en kon niet meer zo goed werken. Het arme kind had dus heel dringend werk nodig gehad en daarom had tante Marina haar met haar goede hart geholpen.

Ook al wilden veel mensen helemaal niet voor de Duitsers werken, soms zat er gewoon niets anders op. Zelfs haar vader en broer deden dat eigenlijk, want als de landbouwproducten van Dostie niet afgegeven moesten worden, voornamelijk om de soldaten te bevoorraden, zouden ze niet langer op Dostie kunnen blijven wonen, terwijl de boerderij al generaties lang in het bezit van de familie was. Mensen kozen in zulke gevallen dus eenvoudig eieren voor hun geld, vanuit de simpele redenering dat ze moesten proberen deze vreselijke oorlogs­jaren te overleven. En dat was toch iets heel anders dan bewust meewerken met de Duitsers, vonden veel mensen. Dus naaide tante Marina japonnen.

Anneke had grote bewondering voor haar tante, die er helemaal alleen voor stond en ineens zo veel verantwoorde­lijkheden droeg. Haar moeder had vader en Joost tenminste nog thuis! Tante wist waarschijnlijk zelf ook niet waar oom Jeroen was en dat moest vreselijk zijn. Bovendien was er altijd het gevaar dat er een bom op Zierikzee zou vallen en dat ze zomaar van het ene op het andere moment alles wat ze bezat kwijt kon zijn. Dat was immers al veel mensen in het land gebeurd? Er kon op het bezit van huizen weliswaar een molestverzekering worden afgesloten, maar de premie daarvan was bijna onbetaalbaar geworden en oom en tante ver­trouwden sterk op God. Als er een dergelijke ramp gebeurde, was het in hun ogen uiteindelijk Zijn wil.

Juffrouw Annet van Strien was tot de oorlog uitbrak de huishoudster van tante Marina geweest, al vanaf het moment dat haar tante voor de derde keer zwanger raakte. En deze vriendelijke roodharige Hannie was haar dochter. Anneke kende de geschiedenis. Juffrouw Annet had ooit een buitenechtelijk kind gekregen van een vooraanstaand koopman. Hannie wist echter niet wie haar vader was. Dat wist niemand. Juffrouw Annet had haar kaken altijd stijf op elkaar gehouden als daarnaar werd gevraagd. Het meisje wist alleen dat haar vader een getrouwd man was geweest en dat hij vijf kinderen had bij zijn wettige echtgenote, sommige ouder dan Hannie, eentje van dezelfde leeftijd en eentje nog jonger. Juffrouw Annet was jarenlang door iedereen met de nek aangekeken vanwege haar misstap.

Zelfs Hannie had er nog altijd last van: ze werd als buitenechtelijk kind uitgescholden en nageroepen. Inmiddels wist Anneke dat Hannie vroeger op school verschrikkelijk was gepest. Desondanks was ze altijd vrolijk en goedlachs, en nooit te beroerd om een gevraagde taak uit te voeren. Ze werkte dus meestal onder juffrouw Doortje, die al als jong meisje niets liever wilde dan naaien en die nooit was getrouwd. Juffrouw Doortje hielp tante Marina vaak met het moeilijkste naaiwerk. Tante Marina deed de administratie van het bedrijf en ze werkte bij gelegenheid zelfs weleens voor de vader van de huidige notaris, bij wie oom Jeroen had gewerkt voor hij moest onderduiken. Ooit was oom begonnen bij die nu oud geworden man.

Dat zag je tegenwoordig steeds vaker. Naarmate de mannen verdwenen naar kazernes, gedwongen naar Duitse fabrieken of naar onderduikadressen, werd allerlei werk door vrouwen overgenomen. Dat zou nog wat worden, grapte tante Marina soms, als er ooit weer vrede kwam en al die vrouwen teruggestuurd zouden worden naar het aanrecht als hun enige recht!

Kort voor de oorlog had tante Marina het pand naast de oorspronkelijke winkel gekocht om haar bloeiende zaak uit te breiden, nu ze zo'n goede naam had gekregen. De begane

grond was doorgebroken en bij de oorspronkelijke winkel getrokken. Achter die nieuwe ruimte was nu de woonruimte van juffrouw Doortje en boven waren er naast een ruime voorraadkamer de slaapkamers van oom en tante en hun zoons, terwijl hun keuken en woonruimte achter de winkel lagen.

Zelf had tante Marina tot haar spijt alleen maar zoons gekregen. Het was een druk gezin, maar ze had er wonderwel de wind onder bij de drie jongens, die van hun vader allemaal zo veel mogelijk door moesten leren. Bovendien hadden ze nog een hond en twee katten. Alles liep op rolletjes in dit drukke huishouden. Juffrouw Doortje hoorde eigenlijk gewoon bij het gezin, dacht Anneke soms. Ze was al als jong meisje bij haar tante begonnen en voor zover Anneke wist, had ze nooit over een huwelijk nagedacht. Ze was een echte vrijgezelle vrouw. Was het feit dat ze geen eigen gezin had de reden dat ze zo'n goede band had met tante Marina en haar zoons? En dat ze misschien nog beter op kon schieten met Hannie, die nu hier in de leer was? Hannie was achttien jaar en tante en Doortje wilden haar alles leren wat ze wisten.

Anneke was nog niet thuis geweest sinds ze hier was gekomen, dat deed nog te veel pijn. Ze keek dan ook verheugd op toen haar moeder zoals gebruikelijk op donderdagmiddag rond koffietijd de zaak van haar zuster binnenstapte. 'Dag moe!' zei Anneke. Ze lachte blij en verlegen tegelijkertijd.

Sonja zoende naar dochter op de wang. 'Kom mee naar achteren,' zei ze na een onderzoekende blik op Anneke met een glimlach. Blijkbaar was ze min of meer gerustgesteld door wat ze zag of dacht te zien. Even later zaten ze tegenover elkaar. Tante Marina zat boven in het kantoor en was met de boekhouding bezig. Ze zou zo wel beneden komen. Coby had hen ook alleen gelaten en had zich teruggetrokken in de keuken met de mededeling dat ze over een halfuurtje verse koffie zou hebben.

Sonja's blik gleed opnieuw opmerkzaam over het gezicht van haar dochter. 'Hoe is het met je?' vroeg ze toen. 'Eerlijk?'

Anneke schokschouderde. ‘Het gaat wel, moe. Het moet wel gaan, hè? Ik ben wel blij dat ik hier kan zijn, maar eerlijk gezegd heb ik niets met naaien en dat weet tante Marina even goed als ik. Ik help haar met de bonnetjes.’

‘Je hoeft hier niet te blijven als je dat niet wilt,’ zei Sonja zacht. ‘Dat weet je.’

Anneke knikte en wrong haar handen. ‘Ik wil over een poosje graag weer naar Dostie komen, maar nu nog niet. Dat is nog te snel. Hebben jullie misschien iets over Jan gehoord?’

Sonja keek pijnlijk getroffen weg. ‘Hij schijnt alweer verkering te hebben, met een ander.’

‘Dat dacht ik al. Hij houdt niet langer van mij, maar er kwam een ander in zijn leven en toen kon hij dus niet meer met mij trouwen.’

Sonja zuchtte. ‘Goedbeschouwd mag je nog blij zijn dat dit vóór je huwelijk gebeurde en niet erna.’

‘Dan waren we wel getrouwd geweest,’ zei Anneke nuchter.

‘Ja, dat wel, maar wat zou dat voor een huwelijk zijn geworden?’

‘Het doet pijn, moe. Ik zal nooit meer van een ander kunnen houden!’ Anneke was er vast van overtuigd dat het zo was.

‘Misschien, niettemin hoop ik van wel. Niemand die je meer een nieuw geluk toewenst dan ik,’ verzuchtte Sonja. ‘Maar vanzelfsprekend kom ik ook langs omdat ik wil weten hoe het met Coby gaat. Ik ben zo trots dat ik eindelijk grootmoeder ga worden.’

‘Aan Coby is nog nauwelijks iets te zien.’

Sonja knikte en grinnikte, en keek toen prompt geschrokken naar haar dochter. ‘Het spijt me, ik wilde je geen pijn doen.’

‘Juist daarom kan ik nog niet naar Dostie terugkomen,’ zei Anneke gelaten. ‘Jullie zouden de hele dag op jullie tenen moeten lopen, uit angst iets te zeggen waarmee je mij pijn zou kunnen doen.’

Het water komt de bewoners van Dostie aan de lippen te staan

Het leven lacht Anneke van der Velde toe. De welgestelde boerendochter staat op het punt om te gaan trouwen. Maar wat de mooiste dag van haar leven had moeten worden, loopt uit op een grote teleurstelling. Gelukkig staat haar familie voor haar klaar en kan ze de draad weer oppakken. Maar al snel zijn er veel andere zorgen, zoals de Duitse bezetting die maar voortduurt. Als de Duitsers in september 1944 besluiten Schouwen-Duiveland onder water zetten, kan de familie maar één ding doen: zo snel als ze kunnen hun statige hoevee verlaten. Zullen ze ooit nog terug kunnen keren?

*Gerda van Wageningen blinkt al decennialang uit in het schrijven van meeslepende historische familieromans. *Water rond Dostie* is het afsluitende deel in de Schouwen-trilogie, na *Dostie* en *Rumoer op Dostie*.*

Z&K

ISBN 978 94 0190 949 5 NUR 344

9 789401 909495

www.romanserie.nl